

*Паніван А.А.,
студентка Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, м.Київ
Email: anasteysha.panivan@gmail.com*

ІНТЕРНЕТ-РИЗИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МІГРАНТІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Повна цифровізація усіх сфер життя, спричинена пандемією коронавірусу COVID-19, стала єдиним відносно безпечним способом зберегти здоров'я та життя людини. Ключовим моментом є саме відносність безпеки. Нині на повну постало питання безпеки людини у інтернет-просторі, її ментального здоров'я, безпеки даних, кібербулінгу інших інтернет-ризиків. Соціальні комунікації в умовах пандемії стали повністю цифровими, що у свою чергу розмило межу між онлайн та офлайн життям. Людина як ніколи є залежною від власного «кібер-іміджу», тобто легкою ціллю для кібербулінгу, економічних злочинців, маніпуляцій інформацією тощо.

Проаналізувавши контент онлайн-медіа та соціальних мереж України, як основних інформаційно-комунікаційних платформ у реаліях пандемії, виявлено зростання рівня риторики ненависті, конфліктності в українському суспільстві щодо конкретних національностей на підставі належності до відмінної раси. Цьому сприяло і поширення фейкової та маніпулятивної інформації через ЗМІ та соціальні мережі, як засоби поширення інфодемії. Користуючись даними міжнародної організації IFCN (Міжнародної мережі фактчекерів), зокрема спеціально створеної коаліції фактчекерів #CoronaVirusFacts Alliance, можна чітко простежити типи фейків та їхнє походження. Так, за 6 місяців роботи, з січня по червень 2020 року членами коаліції було спростовано 7 тисяч фейків, які мігрували в інформаційних полях від однієї країни до іншої з деякими регіональними відмінностями. Так четвертою хвилею інфодемії стало поширення твердження з акцентом на винуватості у пандемії конкретної раси чи національності, або навпаки, що представники окремих рас чи релігій не хворіють [1], [2].

Крім того, помилкові чутки призводять до поляризації громадської думки з питань, що стосуються COVID-19; провокують риторику ненависті; підвищують ризик конфліктів, насильства і порушень прав людини і ставлять під загрозу довгострокові перспективи зміцнення демократії, прав людини і соціальної згуртованості [2].

В Україні інформацію на достовірність щодо пандемії коронавірусу COVID-19 перевіряє аналітична платформа VoxUkraine, за даними якої платформами розповсюдження фейкової інформації в Україні є месенджери Viber, Facebook, Telegram - групи та канали, пов'язані з ними «новинні сайти», а також російський сегмент YouTube [3], [4].

Визначення «інфодемія» вперше з'явилося у звіті ВООЗ від 2 лютого 2020 року, це надмірна кількість інформації (онлайнової та офлайнової): і коректної, і фальшивої, що ускладнює людям пошук надійних джерел і правильних рекомендацій за потреб [2]. Такі дії у більшості випадків вчиняються з метою просування приватних групових чи індивідуальних інтересів. У травні 2020 року ООН випустила рекомендації з виявлення і припинення ненависницької риторики, пов'язаної з COVID-19. Цього ж місяця ВООЗ прийняла резолюцію WHA73.1 про боротьбу з COVID-19, у якій закликає зупинити інфодемію спільно «усім зацікавленим сторонам, включаючи платформи засобів масової інформації та соціальних мереж, дослідників і технічних фахівців, здатних до боротьби з інфодемією, лідерів громадянського суспільства, здійснювати співробітництво з системою ООН, державами-членами і одне з одним і продовжувати нарощувати зусилля з поширення достовірної інформації і попередження циркуляції неправдивих даних і дезінформації» [2].

Саме інфодемія як метод нарощування масової істерії щодо пандемії стала причиною кібербулінгу мігрантів в Україні, зокрема і студентів-мігрантів. Користуючись визначенням поданим у ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», де булінг (цькування) - це діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому

числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [5], ми можемо чіткіше зрозуміти правові підстави для захисту студентів від булінгу, проте відкритим питанням є підстави для захисту вже повнолітніх студентів, особливо, іноземцямних. У цій ситуації також необхідно звернутися до ЗУ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Провівши опитуванні серед студентів-мігрантів, не виявлено жодного звертання до державних органів України через булінг, зокрема, і кібербулінг.

Метою стало дослідження інтернет-ризиків для студентів мігрантів в умовах пандемії, зокрема інфодемії як причини, та кібербулінгу як наслідку. *Методами дослідження* було обрано опосередковане опитування (анкетування) 50 іноземних студентів Національного авіаційного університету віком від 17 до 31 року для виявлення факту булінгу та кібербулінгу, а також закономірностей цього процесу. Проаналізовано контент таких соціальних мереж як Facebook, Telegram, Twitter, Instagram, TikTok (профілі, пости та коментарі як індивідуальних користувачів, так і канали ЗМІ), сайти онлайн-ЗМІ, як сам контент на контекст, так і коментарі аудиторії. Питання кібербулінгу досліджують як іноземні сучасні експерти Робін Ковальські, С'юзан Лімбер і Патріція Агатстон. так й українські *Ксенія Шиманська, Вікторія Петрук та інші.*

Варто зазначити, що результати анкетування не можуть бути на 100% об'єктивними, через недостатню репрезентативність, та можливі «перекладацькі» непорозуміння. Так 96% опитаних студентів стикалися в Україні з булінгом, з них 54% у тому числі із кібербулінгом. Респонденти зі старших курсів ЗВО підтверджують зростання кількості таких проявів саме з початком пандемії (на третину). Агресором у 85 % були особи чоловічої статі, жертвою агресії у 70% також були чоловіки. Лише 8 % респондентів зверталосся за допомогою до адміністрації ЗВО за усною консультацією щодо ситуації, але варто зазначити, агресори кібербулінгу у 92 % випадків не були пов'язані зі власне самим навчальним закладом. Так, найбільш розповсюдженими видами кібербулінгу стали флеймінг, харасмент, обмовляння.

Аналіз контенту соцмереж Facebook, Telegram, Twitter, Instagram, TikTok та онлайн-ЗМІ відбувався за допомогою підрахунку загального числа «інтерацій» - уподобань, поширень, коментарів під дописами, аналіз контексту контенту на використання сенсів побудованих на стереотипах та упередженнях за етнічною ознакою, з використанням «мови ненависті». Виявлено закономірність у використанні нецензурної лексики коментаторами постів у близько третини, тоді як автори постів хоч і висловлюють погляд у негативній формі, усе ж уникають ненормативної лексики.

Огляд ЗМІ відбувався за територіальним критерієм, так національні ЗМІ у 5 разів рідше поширювали фейкову, маніпулятивну інформацію, на відмінну від регіональних. 35% місцевих онлайн-медіа використовують «мову ненависті» щодо іноземців, зокрема і студентів, у матеріалах щодо пандемії.

Висновки: Поширювачами інфодемії, яка сприяла суттєвому підвищенню кількості випадків булінгу та кібербулінгу щодо студентів-мігрантів, в українському інформаційному полі є месенджери Viber, Facebook, Telegram - групи та канали, пов'язані з ними «новинні сайти», а також російський сегмент YouTube.

Національні ЗМІ у 5 разів рідше поширювали маніпулятивну інформацію порівняно з місцевими медіа. Майже третина оглянутих місцевих ЗМІ використовувала «мову ненависті» щодо іноземців, зокрема і студентів, у матеріалах щодо пандемії.

Половина опитаних за допомогою анкетування респондентів зустрічалася з кібербулінгом, підставою якого ставав етнос постраждалого. Третина опитаних зазначила, що вперше піддалася агресії на цій підставі саме з початком пандемії. Ніхто з агресорів не був покараний.

Список використаних джерел:

1. <https://tyzhden.ua/Pandemic/244804>
2. <https://www.who.int/ru/news/item/23-09-2020-managing-the-covid-19-infodemic-promoting>

3. <https://healthy-behaviours-and-mitigating-the-harm-from-misinformation-and-disinformation>
4. <https://voxukraine.org/uk/category/proekti/voxcheck-uk/>
5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>